

Typically Nederlands

(1) Nederland is dan toch nog een gidsland geworden. Niet omdat we nu in zo'n moreel voorbeeldige natie leven, maar omdat onze bestuurlijke elite zich zo massaal aan het Engels heeft overgegeven. In geen ander niet-Angelsaksisch land wordt in collegezalen en bestuurskamers zo gretig Engels gesproken. Of beter gezegd: nergens anders hecht men zo aan de internationale vliegveld-variant met een sterk vereenvoudigde woordenschat die *Globish* wordt genoemd.

(2) Naar het voorbeeld van de technische universiteiten hier te lande kondigde zowel de Vrije Universiteit als de Universiteit Tilburg, pardon, Tilburg University aan dat vanaf 2018 hun voertaal Engels zal zijn. De Tilburgse collegevoorzitter Victor van der Chijs beargumenteerde, vooralsnog in het Nederlands: 'Over een aantal jaar zullen tien miljoen studenten de grenzen oversteken om te studeren. Als universiteit moeten we mee in deze beweging.' Onduidelijk was waarop hij zich hier baseerde.

(3) Nog in 2011 riep de Onderwijsraad in een rapport op tot een 'weloverwogen' gebruik van het Engels in het hoger onderwijs. Universiteitsmanagers willen sneller vooruit. Door het ontbreken van duidelijke regels en de sterke Nederlandse traditie van onderwijsvrijheid is heel veel mogelijk. Bovendien heeft de politiek vaak andere prioriteiten. Als politici zich al bemoeien met het hoger onderwijs, dan is dat bijvoorbeeld met de protesten aan de Universiteit van

Amsterdam tegen het rendementsdenken. Toen Marianne Thieme van de Partij voor de Dieren de betogers in het Maagdenhuis haar steun toezegde, deed ze dat met een betoog in het Engels.

(4) De consensus in Nederland luidt dat meer Engels nooit kwaad kan. Socioloog Dick Pels somde in *Een zwak voor Nederland* (2005) de voordelen van verregaande verengelsing op. Beheers je de Engelse taal perfect, dan heb je direct toegang tot allerlei vormen van kennis. Je hebt ook opeens een enorme afzetmarkt voor je eigen ideeën. Voor wie dat argument te marktconform klinkt, voegde Pels nog een progressieve redenering toe. Verengelsing zou ook de emancipatie dienen, want alleen door het Engels tot in de puntjes te beheersen kan het taalimperialisme van de Amerikanen, die hun taal met zoveel meer gemak spreken en schrijven, worden gekeerd.

(5) Dick Pels maakte duidelijk dat hij voor tweetaligheid pleitte, niet voor de afschaffing van het Nederlands, alhoewel hij meteen toegaf dat het Nederlands in de loop van de jaren onherroepelijk zou 'vervallen tot een status als streektaal'. Vasthouden aan het Nederlands noemde hij 'krampachtig' en 'een recept voor provincialisme en gettovorming'.

(6) Het is een interessante paradox. Terwijl het Engels in het hoger onderwijs de norm is, moeten migranten in Nederland onder druk van pittige sancties Nederlands leren. Dick Pels maakte in dit verband een mooie

85 denkbeweging: hij stelde geen
paradox maar een parallel vast. Waar
het sommige allochtone werkzoe-
kenden door gebrekkige kennis van
90 te krijgen, mislukken Nederlandse
academici in het buitenland door hun
krukkige Engels. Aanpassen is in
beide gevallen het devies.

(7) Maar het blijft toch wel gek dat we
95 buitenlandse studenten de moeite
besparen om Nederlands te leren. De
taal die veelal laagopgeleide
migranten maar moeten zien te
spreken, wordt voor hogeropgeleide
100 buitenlanders te moeilijk geacht.
Bovendien gaat de taaldwang aan de
universiteit inmiddels een stuk
verder. Voor Nederlandse academici
houdt aanpassing in dat ze geacht
105 worden Engels te spreken in een met
Nederlands belastinggeld gebouwde
collegezaal gevuld met overwegend
Nederlandse studenten.

(8) In het verleden is gewaarschuwd
110 voor onze gezamenlijke bekering tot
het Engels. Vooraanstaande
academici als Douwe Draaisma en –
in Vlaanderen – Gita Deneckere
hebben in essays hun bezwaren
115 opgetekend. Draaisma bijvoorbeeld
vrees dat ook het voortgezet onder-
wijs Engelstalig zal worden om zo
beter aan te sluiten op de Neder-
landse universiteiten. Vorig jaar
120 schreef classicus en dichter Piet
Gerbrandy het *Manifest tot behoud
van het Nederlands*. Hij legde uit dat
vooral de kwaliteit van de geestes-
wetenschappen¹⁾ te lijden zal hebben
125 onder de opgelegde omschakeling.
Daar is de taal namelijk zowel
onderzoeksobject als onderzoeks-
instrument. Je moet over een
voortreffelijke taalbeheersing
130 beschikken om een cultuur, een
literatuur, een verleden – die

evengoed talig zijn – kritisch te
kunnen duiden. Verplicht je Neder-
landse docenten te spreken in een
135 aangeleerde vorm van het Engels,
dan ontnem je ze het vermogen tot
scherp denken en bevlogen doceren.
(9) Voorstanders van het gebruik van
Engels in onderzoek en onderwijs –
140 die je ook onder geestesweten-
schappers vindt – brengen daartegen
in dat je voor hetzelfde geld
voortreffelijk Engels kunt leren.
Taalwetenschapper Marc van
145 Oostendorp riep in een internet-
column al op tot het behoud van het
Engels aan de universiteit. Dat deed
hij overigens wel in soepel lopend
Nederlands. Hiermee komen we bij
150 de tweede fascinerende paradox in
deze kwestie. Gaat het over de zin
en onzin van verengelsing, dan vindt
de discussie steevast in het
Nederlands plaats.

155 (10) Precies dat legt de moeilijkheid,
zo niet onmogelijkheid van het debat
bloot. Nederlanders kunnen wel
beweren dat ze praktisch tweetalig
zijn en zich perfect in het Engels
160 kunnen uitdrukken, maar hoe
controleer je of die uitspraak steek
houdt? Daarvoor zou je het Engels
op het niveau van een moeder-
taalspreker moeten beheersen.
165 Misschien dat zoiets een volgende
generatie lukt. Vooralsnog wil ik
herinneren aan de klacht van de
Britse auteur Simon Kuper over al die
lezingen in het *Globish* die hij op
170 symposia te horen kreeg. Niet eens
dat het allemaal onverstaanbaar
slecht was, maar wel zouteloos,
inwisselbaar en oersaai.

(11) Matig Engels: het zijn altijd de
175 anderen die het spreken. Maar liefst
83 procent van de Nederlanders, zo
wees een steekproef uit, meent beter
Engels te spreken dan gemiddeld.

Het maakt natuurlijk verschil of je in
180 je moedertaal of een vreemde taal
lesgeeft. Bij Engelstalig onderwijs
geven zelfs ervaren Nederlandse
docenten veel summierder uitleg,
wees onderzoek van Diana Vinke uit.
185 Daarnaast spreken ze zo'n twintig
procent langzamer dan normaal.
Voor bepaalde tentamens neemt het
aantal cursisten dat zakt, toe. In het
Engels denken Nederlandse studen-
190 ten minder goed dan in hun moeder-
taal, heeft filosoof Ger Groot in
Trouw gezegd. Groot stelde ook vast
dat veel nuances verloren gaan als in
werkgroepen in rudimentair Engels
195 wordt gediscussieerd en dat we zo
de buitenlandse studenten bij
voorbaat de Nederlandse denktraditie
ontzeggen.
(12) Twee jonge Nederlandse
200 filosofen reageerden op hun
wijsgerige blog *Bij nader inzien*. Heel
die verengelsing, ze haalden er hun
schouders over op. Zij hadden hun
opleiding grotendeels in het Engels
205 genoten, hun proefschrift in die taal
geschreven en spraken op congres-
sen en bijeenkomsten – ook in
Nederland – zonder enig voorbehoud
Engels. Sterker nog: schrijven in het
210 Engels ging hun veel makkelijker af
dan schrijven in het Nederlands. Je
zou kunnen zeggen, met Dick Pels,
dat de emancipatie was voltooid,
maar hierbij vallen wel kantteke-
215 ningen te plaatsen. Zo'n uitspraak
zegt immers toch ook iets over de
mate waarin je je moedertaal nog
meester bent. Ook kun je je afvragen
of dat Engels niet veel beter klinkt
220 doordat gemeenplaatsen en krukkige
formuleringen veel minder opvallen.
(13) Vanuit individueel standpunt valt
een voorkeur voor het Engels te
begrijpen, maar de gemeenschap is
225 de dupe van al dat Engels, want

wetenschappelijke kennis, afgezien
van de zuivere wiskunde, heeft
betrekking op een specifiek maat-
schappelijke context. Wetenschap-
230 pers onderzoeken hoe een gemeen-
schap functioneert en geven die zo
mede vorm. Neem Nederlandse
academici als Ewald Engelen of
Trudy Dehue. Zij publiceren
235 Nederlandstalige essays en boeken
over hun vakgebied en bieden
daarmee lezers, onder wie weer
journalisten en parlementsleden,
argumenten voor het democratische
240 debat. Zonder hen zouden we over-
geleverd zijn aan wat de voorlichters
van banken en de farmaceutische
industrie ons verkopen als de
waarheid, vaak onder het mom dat
245 het 'goed voor Nederland' is. Een
blog in het Nederlands bijhouden of
af en toe een opiniestukje publiceren
is niet genoeg. Je moet grondig
onderzoek doen en het publiek voor
250 je inzichten weten te winnen, terwijl
de tegenstander een miljardenbudget
heeft en niets liever wil dan jou het
zwijgen opleggen. Multinationals zijn
gebaat bij artikelen in Engelstalige
255 academische tijdschriften die geen
hond leest.
(14) Provincialisme of wereldwijsheid
– daar gaat het hier immers om.
Wereldser is wie Engels spreekt,
260 wordt vaak gedacht. Maar hoe
zelfverzekerd is het om bij het
geringste accent van een gespreks-
partner over te schakelen op het
Engels? Wijst dat niet op de provin-
265 ciale angst als achterlijk te worden
beschouwd? En ben je provinciaal
als je liever wilt spreken en schrijven
in de taal die je beheerst? Het
verdient een vermelding in de
270 *Encyclopedie van de Domheid* dat de
lerarenopleiding Nederlands bij ons
voor een deel in het Engels onder-

wezen wordt! Typisch Nederlands,
dat is de neiging om als het even kan
275 over te schakelen op een andere taal
– het Engels dus.

(15) Maar waar maak je je toch druk
om kerel, zou je kunnen zeggen. Als
schrijver is het toch een machtig
280 experiment om in het Engels te
publiceren? Ja, dat is zeker een

goede oefening, al was het maar om
je eigen beperkingen tegen te
komen; daar is nooit iemand slechter
285 van geworden. En misschien dat ik
daar dan het meest beducht voor
ben: de bullshit die ons te wachten
staat als we in het Engels denken te
gaan denken.

naar: Daniël Rovers

uit: Trouw, 18 april 2015

Daniël Rovers is schrijver en vertaler.

noot 1 geesteswetenschappen: de wetenschappen die zich bezighouden met talen,
geschiedenis, filosofie, muziek, cultuur, kunstgeschiedenis en theologie

Tekst 1 Typically Nederlands

In alinea 1 wordt gesteld dat 'onze bestuurlijke elite zich zo massaal aan het Engels heeft overgegeven' (regels 4-6).

- 2p 1 Met welke twee argumenten op basis van voorbeelden wordt dit onderbouwd in de alinea's 2 en 3?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

Tekst 1 kan worden onderverdeeld in vijf achtereenvolgende delen die van de volgende kopjes kunnen worden voorzien:

deel 1: Overgave aan het Engels

deel 2: Voordelen van de verengelsing

deel 3: Tegenstrijdige situatie bij het aanleren van een vreemde taal?

deel 4: Meninge n over de wens tot en de haalbaarheid van verengelsing

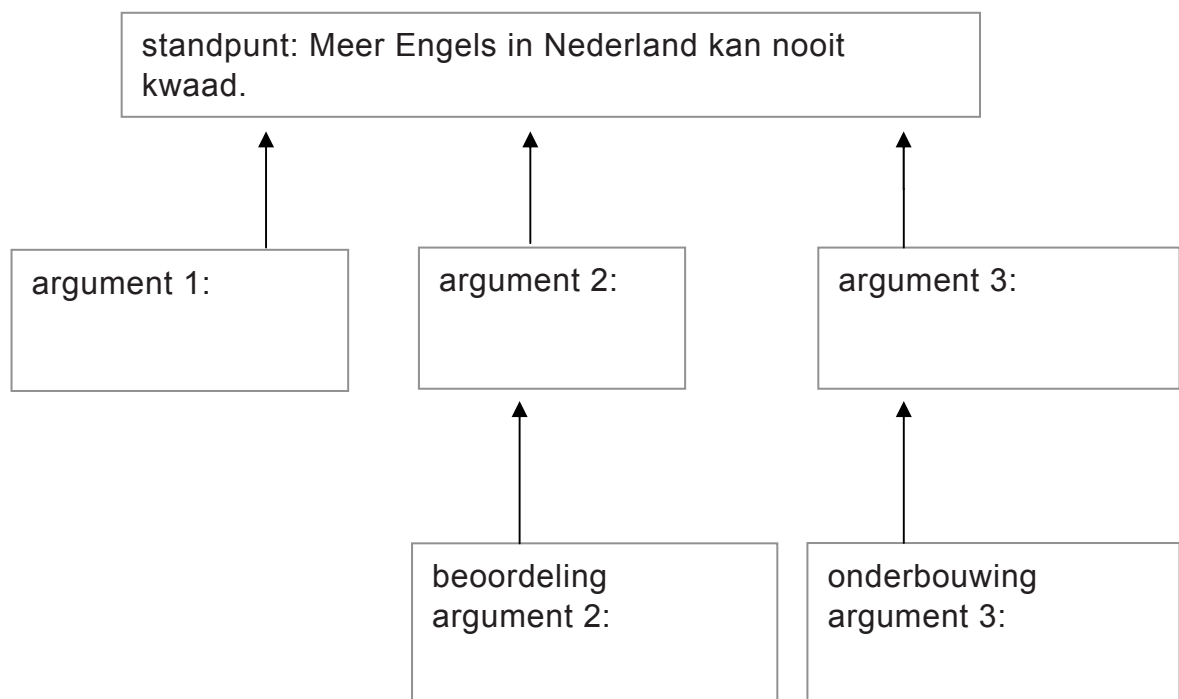
deel 5: Maatschappelijke gevolgen van de verengelsing

- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 3?

- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 5?

'De consensus in Nederland luidt dat meer Engels nooit kwaad kan.'
(regels 49-50)

- 5p 4 Neem het onderstaande argumentatieschema over en vul het aan op grond van de informatie in alinea 4.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 60 woorden.

'Het is een interessante paradox.' (regel 79)

De auteur noemt de geschetste situatie een paradox, maar de vraag kan gesteld worden of er echt sprake is van een paradox.

2p **5** Leg uit waarom de situatie **geen** paradox zou zijn.

Vul hiertoe de volgende zin aan:

Het lijkt geen paradox maar een echte tegenstelling, want ...

Vul de zin aan in correct Nederlands en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

'Dick Pels maakte in dit verband een mooie denkbeweging: hij stelde geen paradox maar een parallel vast.' (regels 83-86)

2p **6** Welke twee overeenkomsten ziet Dick Pels in deze parallelle situatie?

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

In alinea 8 worden bezwaren geuit van deskundigen tegen het gebruik van het Engels in het hoger onderwijs.

2p **7** Welke twee bezwaren zijn dat?

Citeer de twee zinnen waarin die bezwaren staan.

In alinea 11 worden verklaringen gegeven waarom het gebruik van Engels een negatief effect zou hebben op het Nederlandse onderwijs.

4p **8** Noem vier van die verklaringen.

Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 60 woorden.

1p **9** Welke van de onderstaande uitspraken over het verband tussen alinea 11 en 12 is juist?

In alinea 11 worden bezwaren geformuleerd tegen het gebruik van het Engels in onder meer het onderwijs en in alinea 12

- A** nuanceert de auteur die bezwaren met enkele voordelen van het gebruik van het Engels die hij vervolgens in twijfel trekt.
- B** vult de auteur die bezwaren aan met andere nadelen van het gebruik van het Engels die hij vervolgens nuanceert.
- C** weerlegt de auteur die bezwaren met praktijkvoorbeelden van het gebruik van het Engels die hij vervolgens nuanceert.
- D** zet de auteur die bezwaren af tegen positieve ervaringen met het gebruik van het Engels die hij vervolgens in twijfel trekt.

'Ook kun je je afvragen of dat Engels niet veel beter klinkt doordat gemeenplaatsen en krukkige formuleringen veel minder opvallen.'
(regels 218-221)

1p 10 Welke van de onderstaande omschrijvingen legt het best uit wat met deze uitspraak wordt bedoeld?

Ons Engels

- A is niet zo goed als we denken, want we overschatten ons niveau doordat we ervan uitgaan dat we bijna geen fouten maken en niet veel algemeenheden gebruiken.
- B is wellicht minder goed dan we denken, want we merken het simpelweg niet zo snel als iemand in het Engels onhandig formuleert en clichés gebruikt.
- C klinkt misschien beter dan ons Nederlands, omdat het Engels van zichzelf nu eenmaal minder kromme en afgezaagde formuleringen bevat.
- D klinkt naar verhouding misschien best goed, omdat we in het Engels minder standaardformuleringen gebruiken en knullige formuleringen vermijden.

'Wereldser is wie Engels spreekt, wordt vaak gedacht.' (regel 259-260)
In alinea 14 geeft de auteur zijn oordeel over de Nederlanders die Engels spreken.

1p 11 Welke van de onderstaande uitspraken geeft dat oordeel het best weer?
Mensen die Engels spreken,

- A doen dat omdat zij zich zo aanpassen aan de wereld om hen heen.
- B komen terecht zelfverzekerder over.
- C zijn onzeker over hun eigen kwaliteiten.
- D zijn ten onrechte bang om als provinciaal te worden gezien.

1p 12 Welke van onderstaande omschrijvingen typeert het best het tekstdoel van tekst 1?

Tekst 1 heeft vooral tot doel om de lezer

- A ervan te overtuigen dat Nederlands als voertaal in bestuurs- en collegezalen te verkiezen is boven het Engels.
- B te laten beseffen dat nergens ter wereld de bestuurs- en onderwijselite meer Engels spreekt dan in Nederland.
- C te laten nadenken over de voor- en nadelen van het spreken van Engels in Nederland.
- D uit te leggen dat verschillende paradoxen een rol spelen in de discussie over het spreken van Engels in Nederland.

- 1p 13 Door welke van onderstaande omschrijvingen wordt de toon van tekst 1 tegenover de behandelde ontwikkeling het best getypeerd?
- A afstandelijk
 - B kritisch
 - C rebels
 - D somber
- 2p 14 Welke van de onderstaande uitspraken geeft de hoofdgedachte van tekst 1 het best weer?
- A De Nederlandse samenleving is gebaat bij een goede taalvaardigheid van zowel de Nederlandse academici als de allochtone werkzoekenden.
 - B De Nederlandse samenleving is overgeleverd aan de multinationals wanneer het Engels de voertaal wordt in wetenschap en bestuur.
 - C Het is schadelijk voor de Nederlandse samenleving wanneer het Engels de voertaal wordt in de wetenschap en het bestuur.
 - D Het is typisch voor de Nederlandse samenleving dat we zo onzeker zijn over onszelf dat we het Engels zo belangrijk vinden.

‘Typisch Nederlands, dat is de neiging om als het even kan over te schakelen op een andere taal – het Engels dus.’ (regels 273-276)
In deze regels wordt rechtstreeks verwezen naar de titel van tekst 1, ‘Typically Nederlands’.

Hieronder staan vier uitspraken over de titel van de tekst.

- 1p 15 Welke twee uitspraken drukken het best uit wat de relatie is tussen de titel en de strekking van de tekst?
- Noteer de nummers.
- De titel is half Engels en half Nederlands en toont aan dat er, onder meer in ons hoger onderwijs,
- 1 een sterke neiging bestaat om het Nederlands door het Engels te vervangen, ook als er helemaal geen noodzaak voor is.
 - 2 in het algemeen een voorkeur voor het Engels bestaat omdat die taal veel mooier wordt gevonden dan het Nederlands.
 - 3 steeds meer gebruikgemaakt wordt van het Engels als voertaal, maar dat dat vaak wel krom en incorrect Engels is.
 - 4 steeds vaker overgeschakeld wordt op het Engels als voertaal, uit een toenemende ontevredenheid met het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.